

İSTANBUL GAZETELERİ TEMSİLCİLERİNE VERDİĞİ MÜLAKAT (16 OCAK 1923)*

İzmit'te, İstanbul basın temsilcilerine Türkiye'nin o günkü durumu ve hükûmetin, memleketin kalkınması için yapmakta olduğu ve yapacağı işler hakkında:

İstanbul'un kıymetli basın ileri gelenleri ile böyle bir görüşme yaptığımdan dolayı özellikle memnun bulunuyorum. Mutluluğumun en önemli nedeni, bence de doğal olarak isteğe değerdir ki benim ve bütün çalışma arkadaşlarımla iç ve dış durumun nasıl olması gerekeceği düşüncesinde bulunduğumuzu bütün millet ve dünya bir an önce bilsin. Bunu sağlamada bütün basının olduğu gibi çok önemli olan İstanbul basınının yapacağı hizmetin derecesi kolaylıkla anlaşılır. Yapılan görüşmelerde adı geçmiş üç temel üzerinde çok ayrıntılı ve hatta tartışmalı fikir alışverişi yapıldı. Ve benim arzu ettiğiniz her nokta ve bütün ayrıntılar üzerindeki açıklamamı dinlediniz, bu suretle haberli olduğunuz konuların birkaç kelime ile özetini yapmak gerekirse denebilir ki:

1. Millet üç buçuk seneden beridir karşı geldiği zorlukların ve fedakârlığın açık ve olumlu sonuçlarını görmekle takip olunan hareket şeklinin mutlaka mutluluk hedefine ereceğinden emindir. Bugünkü başarıları mutlaka belirlemek ve doğrulamak için lüzum gösterilirse şimdiye kadar olduğundan daha geniş bir karar ve inançla fedakârlığını ve gayretini devam ettirmeye hazırdır. Millet in mutlaka barış veya mutlaka savaş isteği gibi, başlı başına kesin bir ifadesi yoktur. Millet, geleneğinin açık bir ifadesini kullanmaktadır. "Hayırlı olanı isteriz!" hayırlı olan, bizi şimdiye kadar iyilik ve kurtuluşa ulaştıranların hükmedecekleri tarzıdır. Millet in bu ifade ile kastettiği Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükûmetidir. Bunların düşündüğü mutlaka barışı elde etmektir.

Buna milletin ve memleketin gerek duyduğu kadar bütün medeniyet dünyasının da kesin ihtiyacı vardır. Bir kere savaş durumunu sürdürmekle öncelikle millî isteği yerine getirememek, ikinci olarak uygarlık dünyasının huzur ve sakinliğine engel olmak gibi sorumlulukları yüklenmek istemiyoruz. Şimdiye kadar olduğu gibi, özellikle bugün bütün içten gayretlerle barışı sağlamak için her türlü önleme yönelmektir. Ve bütün kalbini dünyaya açık olarak göstermeyi sağlamaya çalışmaktır. İtilaf devletlerinin bu gerçeği anlamamalarının söz konusu olmadığına inanmaktadırlar. Eğer devletlerin ve milletlerin konferanstaki temsilcileri bu ihtimalin tersine harekete devamda ısrar ederler, insanlık ve medeniyet dünyasının can atarak beklediği barış antlaşmasını sonuçsuz bırakırlar ise Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti buna üzülecektir. Bu insani etkilenme kendisini elbette zayıflatıp tereddüde düşürmez. Üç buçuk seneden beri kazanılması uğrunda yapılmadık fedakârlık kalmayan temel millî haklarını mutlaka elde etmek ve sağlamaktan ibaret olan görevini yine bütün milletin kabiliyetine, kudretine, azmine ve kendisine olan güvenine dayanarak şimdiye kadar olduğundan daha büyük bir faaliyetle yapmaya devam edecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin muzaffer orduları yeni zaferler kazanma aşkına ilgisiz değildirler. Fakat bu zafer aşkı milletin kurtuluş ve mutluluğunu sağlama aşkından doğmuştur. İkincisinin doğması, birinciyi olmuş kabul ettirebilir.

2. Hükûmet savaş hâlinin ve bekleme durumunun devamına rağmen milleti, şimdiden yeni usulümüzde idarenin kefil olduğu gerçek yararlılardan faydalandırabilmek için gereği şekliyle çalışmakta, her gün yeni bir girişim yapmakta veya yeni bir girişimin temellerini düşünmektedir. Memleketin en ücra köşelerinde bile halk huzur ve güvenliği o derece sağlanmıştır ki bunu geçmiş zamanın en sakin bir devresindeki hâl ile karşılaştırmak yersiz olur. Herkes güvenle ve özellikle çok büyük ümitlerle tarlalarında veya sanatları başında faaliyete geçmiş bulunuyor. Ve gayret ve işlerinin kendilerinden zorla alınmayacak kazançlarının yeteceğinden emindirler. İktisat, eğitim işleri, sosyal yardım hizmetleri şimdiden

---

* Mustafa Kemal Paşa'nın İzmit'te, İstanbul'dan gelen basın temsilcilerine Türkiye'nin o günkü durumu ve hükûmetin, memleketin kalkınması için yapmakta olduğu ve yapacağı işler hakkında verdiği mülakatı.

temas edilebilir yeni sonuçlar vermiştir. Ziraat mektepleri var olanlardan başka Bursa'da, Balıkesir'de, İzmir'de, Adana'da, Erzincan'da beş mektebe sahip olmakla artırılmıştır. Savaşın ve inkılapların faaliyetlerinden alıkoyduğu ziraat bankaları yeniden harekete koyulmuş ve birçok şube meydana getirerek halkın yardımına koşmaya başlamıştır. Birçok sığınmacı ve göçmen refah ile uygun yerlere gönderilmiş ve yerleştirilmiştir. Bunun daha iyi sağlanması için özel yardım bankaları kurulmak üzeredir. Köylülere önemli sayıda iki buçuk milyon liralık ziraat alet ve araçları dağıtılmış ve bu konudaki dağıtıma devam edilmektedir. Ayrıca köylülere tarım alet ve araçları vermek ve bunları gerektiğinde tamir etmek için sermayesinin yüzde yetmişine ortak olduğumuz bir şirket ile anlaşılacak üzeredir. Bu, çiftçileri çok memnun ederek onlara yarar sağlayacaktır. Bayındırlık girişimleri yakında gerçekleşebilecek ümit veren bir konumdadır. Bunun sonucunda memleketin bütün önemli merkezleri birbirine az zamanda trenle bağlantı kazanacaktır. Önemli mâden hazineleri açılacaktır. Memleketimizin baştan sona kadar harap manzarasını imar etmekten ibaret olan gayenin temel taşları her yerde görenleri çalışmak ve mutlu olmak ihtiyacı içinde bütün halkımız için, işçiler için, geniş ve emin çalışma alanları davetlerini yapmakta gecikmeyecektir. Tüccarlarımız yüzlerinin güleceği günden uzak değildirler. Memleketi bayındır ve milleti mutlu etmek için düşünülen ve girişilen bütün bu işlerde takip olunacak programın temel noktalarına fiilen yönelmiş sayılabilir. Bu başlangıcın en ileri şekli, derin araştırmalar ile çizilecektir. Özellikle ekonomik hareketleri dayandıracığımız ilkeler; her türlü bilgiyle beraber özellikle doğrudan doğruya memleketimiz toprakları koklanarak ve bu topraklarda bizzat çalışan insanların sözleri işitilerek belirlenecektir. Sanayi ve ticaretimiz için de aynı değerlendirme yapılacaktır. Bunun içindir ki şubatın on beşinde İzmir'de belki beş bin kişinin toplanabileceği bir kongre yapılacaktır. Bu kongre bizzat millete ve bir taraftan da diğer milletlere anlatacaktır ki yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün bile dayandığı iktisat bilgisi ile kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti savaşçı bir devlet olmayacaktır.

Fakat yeni Türkiye Devleti bir ekonomi devleti olacaktır. Bu devleti en kuvvetli temeller üzerinde çok az zamanda kurmak hususunda Japonlardan az yetenekli olmadığını gerçekten ispat edecektir.

Hindistan ile Avrupa arasındaki ekonomi yollarını, Süveyş'ten Boğazlar ve Kafkasya'dan geçen yolları elinde bulundurmakla ancak hayatla ilgili kabiliyetinin korunmuş olacağını sanan eski Osmanlı İmparatorluğu ile bu yolları terk etmiş olan ve hayatla ilgili yeteneğini göstermek ve ispat etmek için bu yollara ihtiyacı olmadığını bildiren yeni Türkiye arasındaki farkı, hayat yeteneği olgunlaşma farkını görmek için dünya çok zaman beklemede bırakılmayacaktır.

Bu saydığım ekonomi ve sanayi girişimleri içinde söz ettiğim şirketlerin, millî istiklal ve hâkimiyetimize saygılı milletlerin güven içinde hükûmetimizle ilişkiler kurmaları ve kanunlarımız dairesinde anlaşmaları ile faaliyete geçebileceklerini söylemeye gerek yoktur. Gerçekten memleketimizi az bir zamanda bayındır yapmak için milletimizin yetersiz sermayesi karşısında dışarının sermayesinden araçlarından, bilgisinden yararlanmak gerçek çıkarlarımız gereğindedir. Hükûmetimiz, açıklanmasına gerek olmayan vazgeçilmez ilkelerine saygı gösterecek olan her devlet ve millete karşı bu konuda güven ve samimiyetle yaklaşacaktır.

3. İçinde bulunduğumuz durumda çok kuvvetli olduğumuzu ortaya koyan ve gelecek girişimlerimizde mutlaka başarılı olacağımızı bize inandıran ve durumlar, milletin inkılap ve mücadele ile kurmuş olduğu bugünkü hükûmetimizin şekli yapısı ve içeriğidir. Hükûmetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamıyla maddidir; gerçekçidir sevgi doludur. Hayal edilen ülküler arkasında, o ülkülere ulaşmak için değil, fakat ulaşmak hülyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak, en sonunda kurban ederek yok etmek gibi cinayetten sakınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün programlarının ilkesi şu iki esastır:

Tam Bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik.

Birinci ilkesinin ifadesi “Misakımillî”dir. İkinci ve hayati olan ilkesinin açıklaması “Anayasa Kanunu”dur. Millet, Misakımillînin anlamını seçkin evlatlarından oluşturduğu kahraman ordularıyla fiilen elde etmiştir. Bunun usulen ve siyaseten ifade bile olunacağına şüphe yoktur. “Anayasa”nın gerçek ruhu ise bu kanunun kitaplara geçmesinden önce milletin beyninde ve vicdanında toplanmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu meclise verdiği asıl görev ile ortaya konmuştur. Senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en sonunda kanun şeklinde dünyaya açıklamasıyla gerçekleşmiştir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Ve gerçek millî istek ve iradeyi uygular ve ancak bununla millet alın yazısına sahip olur. Tarihî olaylarımız ve tecrübelerimiz bize milletin koyun sürüsü hâlinde olduğu görüşünün, keyfin, arzu ve hırsların ve hiçbir şekilde karşılanmayan çıkarların elde edilmesine sürüklemekle milletin yok olmasına neden olan içeriğe dönüşen idare şekillerinin artık memleketimizde uygulamasının kalmadığını göstermiştir. Millet; hâkimiyetini değil, hâkimiyetin bir zerresini bile bir başkasına terk etmenin neden olabileceği felâketin, yok olmanın, hüsrânın acısını her an kalbinde ve vicdanında duymaktadır. Zaten iradenin ve hâkimiyetin ayrılmaz ve bölünemez olduğunu ilmen ve gerçekten düşündükten sonra böyle bir görüşün uygulamasına kalkışmak ancak göreceli ve yapay bir işe girişmekten başka bir şekilde yorumlanamaz. Millet ve memleketimiz için ise bu mecburiyet atlatılmıştır. Milleti hâkimiyetinden mahrum eden engel, milletin coşması ve tamamıyla taşması ile biraz zor ve fakat sonuç olarak başarılı şekilde ortadan kaldırılmıştır. Yok olanın diriltilmesine kalkışmak ise elbette olmayacağı olur görme düşüncesine sapmada inat olur. Bu; dikbaşlıların, ki milletin başarısızlığına bilerek veya bilmeyerek neden oluyorlar, gerçek pişmanlığına ve üzüntü verici bir başarısızlığa neden olmaktan başka bir sonuç vermez.

Artık millete karşı namusluca kesin gerçeği ilan edenler çoktur. Milletimiz ise gerçekleri iyi anlamaya ve gereklerini uygulamaya çok uygun ve yeteneklidir. Bu anlayışlılığı ispat için yakın tarihin bile verebileceği örnekler çoktur. Felaketini anlayan milletimiz; ne şeyhülislamın dinin gereğidir diye irticaya davet eden fetvalarını ve ne de halife ve padişahın camilerden çalınan ayetler ve peygambere ait hadisler ile süslenmiş ve birleşmiş sancakları başlarında taşıyan hilafet ordularına değer vermiştir. Millî Mücadele’ye devamın hiçbir şey elde edilemedikten başka büsbütün yok olma sebebi olacağını söylemelerine de önem vermemiştir. Babıali ileri gelenlerinin dikkatsiz ve bilgisiz çalışmalarına ve en sonunda halifenin, padişahın bildirimlerini uçaklarla savaşan ordumuz saflarına atan ve halife adına hareket ettiğini söyleyen Yunan ordusunun aldatışlarına zerre kadar dikkat göstermedi ve göstermeyecektir. Özellikle bundan sonra kesinlikle göstermeyecektir. Çünkü bu millet yüzyıllardan beri bu gibi gericilerin, bilgisizlerin yalancıların, çıkarıcıların, serserilerin sözlerine inanmak saflığını gösterdiğinden dolayısıdır ki bugün çamurdan ve sazdan harabelerde oturmaya mahkûm, çıplak ayakları ile ve çıplak vücutları ile çamurların, karların, yağmurların acımasız şamarları altında yeniden aklını başına toplamak zorunda kalmıştır.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti, memleketin bütün vicdanlı ve namuslu aydınları millete ve memleketine karşı, öncelikle bu millet ve memleketin birer evladı olmak bakımından, ikinci olarak üyesi oldukları toplumun medeniyet dünyasında değerini ve derecesini yükselttikçe bunun kendileri için ne derece şeref ve mutluluk sebebi olacağını düşünmektedirler. Bu düşüncesiyle kendilerine yönelen görevin memleketi ve milleti medeniyetin ve insanlık gereklerinin mecbur kıldığı olgunlaşma derecesine getirmek için bütün varlıkları ile her türlü çalışma kollarında en doğru yolları aramak, bulmak ve bunun en doğru olduğunu millete anlatarak bunun üzerinde hızlı ve geniş adımlarla yürümeyi ve bütün milleti yürütmeyi sağlamaktır. Bunda başarının gerektirdiği nitelikleri düşünürsek bu niteliklerin var olanlarından yararlanmak ve var olmayanlarını elde etmeye çalışmak konusundaki gayretin ne kadar geniş ve ne kadar ciddi olduğunu değerlendirebiliriz. Millî hedef belli olmuştur. Ona ulaştıracak yolları bulmak zor değildir, önemli olan, çetin olan, o yollar üzerinde çalışmaktır. Denebilir ki hiçbir şeye muhtaç değiliz, yalnız tek bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak. Sosyal hastalıklarımızı araştırırsak temel olarak bundan başka, bundan önemli bir hastalık bulamayız, hastalık budur. O hâlde ilk işimiz bu hastalığı

esaslı şekilde tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun tabii sonucu olan rahatlık ve mutluluk yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır.

5. Eksiksiz, bizim milletimizin fertleri çalışmaya isteklidir. Fakat harcanılan çalışmadan yararlanmanın büyüklüğü, emekte uygulanan yöntem uygundur. Öncelikle yöntemlerimizi en çok kazanç verecek medeni şekilde belirlemeliyiz. Bir de ayrı ayrı olan çalışmaların sonuçları, çalışmanın birlikte vereceği sonuçtan çok aşağıdır. Bunun için milletin sosyal ihtiyaçlarını doyuracak ve geçmişteki zararlarını giderebilecek en uygun programı belirlemek zorundayız. Program, bütün milletçe uygulanmalıdır. Bu, ancak siyasi bir kuruluş ile olabilir.

İşte bu gerçeğin gereği ve zorlamasıyla ki bütün sınıfları birbirinden ayıramaz olan, çünkü çıkarları da birbiriyle zıt olmayan halkımızın ortak yararlarını ve mutluluğunu sağlamak için "Halk Fırkası" adı altında bir parti kurulması düşünülmektedir. Fakat millî amaçlardan fazla, şahsi çıkarlar ilkesine dayanan siyasi kuruluşlardan ve onların aldatmalarından, çarpışmalarından doğmuş olan şekillerin şimdi cezasını çekmekte olan milleti aynı sonuçsuz uğraşılara sevk etmek kadar büyük günah yoktur.

Bu ifade ile belirtilmek istenen şudur ki ismi parti olan halk kuruluşundan amaç, millet evladının bir kısmının halk sınıflarından bazılarının, diğer evlat ve sınıfların zararına çıkarlarını sağlamak değildir. Belki birbirinden ayrı olmayıp halk adı altında bulunan bütün milleti ortak ve birleşik bir şekilde gerçek rahatlığa ulaştırmak için harekete geçirmektir. Yapılması gereken çalışmanın şekil ve derecesi, doğal durumunu bulmuş herhangi bir milletin güven ve huzur içinde izlediği şekilden ve dereceden başkadır. Çok fazladır. Çünkü millet ve memleketimiz bütün dünyada hayret verici zaferlerinden sonra bile güven ve huzur içinde kendini görememek talihsizliğine mahkûmdur. Geçmiş, karanlık ve uğursuz geçmiş, millete ancak böyle bir miras bırakmıştır.

6. Mondros mütareke hükümlerinin haksız ve adaletsiz bir şekilde fiilen bozulmuş olmasından, bütün memleket için çok felaketler doğmuştur. Bu felaketlerin en kötüsüne sahne olan yerlerden biri de İstanbul'dur. İstanbul, yalnız yabancıların saldırısına, baskısına, hor görmesine göğüs germemiştir. İstanbul aynı zamanda yüzyıllardan beri milletin başında taşıdığı bir hükümdarın ve onun araçlarının bile verdiği acılarla ağlamıştır. İstanbul, baskıyı, saldırıyı her yerden daha çabuk ve daha derin bir titizlikle duyabilecek özel duruma sahiptir. Gerçekten bu beldede milyona yakın İslam unsuru vardır. Bu beldede büyük imparatorlukları idare için kurulmuş geniş makinelerin binlerce hizmetçisi vardır. Bu beldede bütün memleket için memleketin her tarafında çalışmış ve görevini tamamladıktan sonra dinlenmeye geçmiş olduğunu zanneden, binlerce emekli ve yine binlerce dul ve yetim vardır. Bütün bu saydığımız insanlar hayatlarını devam ettirmek için üzücü bir görüntünün şahidi bulunuyorlar. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti kurulduğu günden İstanbul idaresine el koyduğu güne kadar bu üzüntülü durumun daima çarpıntılarını duymuştur. Bugün ki bu belde ile ve orada yaşayanlarla görüşmüş, elbette senelerden beri kalbini yakan bu acı ve üzüntü verici duruma çare bulucu olmayı en önemli görevlerinden sayar ve bu görevini yapmakla şüphesiz mutlu olacaktır. Ancak en iyi önlemleri bulmak ve onu içinde bulunan şartları göz önüne alarak faydalı ve derhâl mutluluk veren eserlerini gösterebilecek şekilde uygulamanın bir günde ve bir ayda olabileceğini iddia etmek elbette mantıklı olamaz. Böyle gösterişçilerin, görüntüyü kurtarmayı siyaset sananların, göz boyamak için alabilecekleri geçici önlemlerin iş bittikten sonra kıymetsizliği meydana çıkacak uygulamalardır. Sabır ile güvenmek gerekir ki Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti İstanbul'u ve İstanbul'da yaşayanların hepsini layık olduğu şekilde düşünmektedir ve bu insanların bugününü ve geleceğini sağlamak için en olumlu önlemleri alacaktır.

İstanbul'un bizzat Türk ve İslam olan unsurların gönlünde yaşadığı şehir olarak kalması doğal olduğu kadar o insanların hayatını, rahatlığını sağlayacak vesileleri düşünmek ve uygulamak da gereklidir. Bütün memleketimizin her çalışma şubesindeki memur ihtiyacı düşünülürse İstanbul'da var olan memurlarımızın geleceğe dair hiçbir endişeye düşmelerine yer yoktur. Yeniden uzman memur yetiştirmenin kolay bir şey olmadığını açıklamaya gerek yoktur. Elbette var olan memurlarımız gereği gibi görevlendirilecek ve geçmişte olduğundan

daha uygun ve daha rahat şartlar içerisinde çalışma ile yeni Türkiye'yi sağlamlaştıracaklardır. Milletimiz ve milletin fertlerinden olmakla beraber milletin hizmetçisi olan memurlarımız, subaylarımız, daima millet ve vatan sevgisiyle ve büyük bir ruh ve soy temizliği ile donanmışlardır. Bu kadar temiz olan milletin fertlerinden bazılarının gereğinden fazla saf olmaktan başka bir kusur göstermemiş olanlarına karşı görevimiz, onları şunun ve bunun kötü idaresi devrinde tesadüfen bulunmuş olmakla sanık yerinde bulundurmak değildir. Belki onları kötü yönetip yönlendirenlerin bir daha aynı devri canlandırmalarına engel olmak gerektiğini içten bir biçimde anlatmak görevimiz olmalıdır.

Kaynak: ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri; ATATÜRK Arařtırma Merkezi, Ankara, 2006.

Vakit Gazetesi; 20.1.1923.